

**ЕКОНОМІКА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ
ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

УДК 631.1:687.1

**МЕТОДИКА АНАЛІЗУ
ФІНАНСОВОГО СТАНУ
ПІДПРИЄМСТВА ВІДПОВІДНО
ДО ВИМОГ ВНУТРІШНІХ І
ЗОВНІШНІХ КОРИСТУВАЧІВ ©**

В.А. МАЗУР,
кандидат сільськогосподарських наук,
доцент,
віце-президент ННБК «Всеукраїнський
науково-навчальний консорціум», ректор,

О.Ф. ТОМЧУК,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри аналізу та статистики,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця),

Ю.Ю. БРАНІЦЬКИЙ,
директор Уладово-Люлинецької
дослідно-селекційної станції
ІБК і ЦБ НААН України
(с. Уладівське)

У статті розглянуто склад внутрішніх і зовнішніх користувачів аналізу фінансового стану підприємства, визначено мету та завдання аналізу фінансового стану щодо різних користувачів, окреслено характеристику фінансового стану підприємства, прийоми оцінки ліквідності підприємства, ступені ліквідності. Проаналізовано ліквідність балансу та ліквідність Уладово-Люлинецької ДСС ІБК і ЦБ НААН України, визначено фактори впливу на зміну ліквідності.

Запропоновано для узагальнюючої оцінки платоспроможності при проведенні аналізу фінансового стану використовувати коефіцієнт загальної платоспроможності, який найкраще показує реальну здатність підприємства розраховуватися за своїми боргами.

Сформульовано правило стійкої збалансованості потоків грошових коштів між надходженням і витрачанням грошових коштів підприємства. Встановлено відмінності методики аналізу фінансового стану підприємства для внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Ключові слова: зовнішні користувачі, внутрішні користувачі, ліквідність, платоспроможність, грошові потоки, фінансовий стан.

Табл. 3. Літ. 12.

Постановка проблеми. Аналіз фінансового стану у ринковій економіці складає важливу частину інформаційного забезпечення для прийняття управлінських рішень керівниками підприємств. В одержанні детальної інформації про фінансову

ситуацію підприємства, його діяльність зацікавлені практично всі суб'єкти ринкових відносин: власники, інвестори, аудитори, банки і інші кредитори, постачальники і покупці, рекламні агенства.

Аналіз фінансового стану підприємства, з одного боку, є результатом діяльності підприємства, а з іншого – виявляє передумови його розвитку. Результати дослідження показують, що існує значна кількість методик аналізу фінансового стану підприємства. Зокрема, окремі теоретичні і практичні питання аналізу фінансового стану і, особливо, платоспроможності, оцінки фінансової стійкості підприємства недостатньо розроблені. Крім того, існують певні труднощі в організації роботи з проведення аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств на практиці. Це визначило актуальність проблеми, яка вирішується в даній статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях вітчизняних та зарубіжних економістів досліджене широке коло питань, пов'язаних з аналізом фінансового стану підприємства, його оцінкою та управлінням. Серед науковців, які приділили значну увагу дослідженням фінансового стану підприємств, слід виділити таких, як М. Білик [1], Т. Мулик [2], О. Материнська [3], І. Олексів [4], В. Подольська [5], Р. Фещур [4], Ю. Цал-Цалко [6] та багато інших.

Не зменшуючи цінності напрацювань зазначених вчених-економістів, зауважимо, що методика аналізу фінансового стану щодо користувачів інформації в контексті нових законодавчих змін 2013 року, які торкнулися структури фінансової звітності, не знайшло належного відображення в їхніх роботах і потребує подальших наукових досліджень.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є обґрунтування важливості системного підходу питань удосконалення аналізу фінансового стану для сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз фінансового стану підприємства в різних економічних умовах, особливо в ринковій економіці, складає важливу частину інформаційного забезпечення і обґрунтування при прийнятті управлінських рішень. До основних об'єктів управління, в процесі якого використовується аналіз фінансового стану, відносяться: видача і одержання позик і кредитів, управління платоспроможністю і фінансовою стійкістю, дебіторською і кредиторською заборгованістю.

Аналіз фінансово-економічного стану є одним із основних напрямків при розробці фінансової політики підприємства. Методики аналізу фінансового стану підприємства, викладені в працях М. Щурика, М. Гарасима [7], Ю. Тютюнника [8], Є. Мниха [9], Г. Савицької [10] та інших, призначені, в першу чергу, для внутрішніх користувачів фінансової звітності. Працівники бухгалтерських служб, менеджери, керівники, аудитори можуть провести в повному обсязі аналіз фінансового стану сільськогосподарських підприємств за однією з обраних методик. Однак, як показує практика, при виборі методики слід враховувати, що результати можуть бути різними.

Аналіз фінансового стану проводиться всіма без виключення економічними суб'єктами, як мінімум, у вигляді простого комерційного розрахунку. Максимальний ефект одержується від проведення аналізу фінансового стану на достатньо високому рівні.

У статті аналіз фінансового стану пропонується з позиції як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів. Досягнення мети внутрішнього аналізу здійснюється в результаті певного взаємопов'язаного набору аналітичних завдань:

- об'єктивна оцінка досягнутого рівня фінансового стану підприємства, а також оцінка зміни цього рівня порівняно із попереднім періодом, з бізнес-планом і нормативними значеннями;
- виявлення причин, які впливають на фінансовий стан підприємства і його зміну; оцінка характеру і розміру впливу факторів;
- виявлення резервів поліпшення фінансового стану підприємства, підвищення його платоспроможності, фінансової стійкості і ефективності використання капіталу, авансованого в майно;
- розробка заходів для прийняття управлінських рішень щодо мобілізації резервів.

Основними завданнями аналізу фінансового стану підприємства для зовнішніх користувачів є:

- об'єктивна оцінка досягнутого рівня фінансового стану підприємства, а також оцінка зміни цього рівня за досліджуваний період;
- виявлення причин відхилень в рівні фінансового стану від нормативного і характеру зміни фінансового стану підприємства в динаміці;
- підготовка висновків і пропозицій, в яких дається оцінка можливостей і умови взаємовідносин з досліджуваним підприємством.

В залежності від конкретних завдань, які визначаються виробленими управлінськими рішеннями, аналіз фінансового стану може здійснюватися в тому, або іншому вигляді.

До зовнішніх користувачів аналізу фінансового стану відносяться кредитори, інвестори, фіскальні служби, інші підприємства, які є партнерами даного підприємства, аудиторські фірми, фондові біржі, державні служби, інформаційні агентства, представники преси. Зовнішній аналіз проводиться за даним опублікованої фінансової та статистичної звітності підприємства [6].

Внутрішніми користувачами є керівництво підприємства, а також різні посадові особи (менеджери, економісти). Даний аналіз дозволяє глибше дослідити фінансовий стан підприємства, виявити слабкі сторони в структурі балансу і прибутку, визначити причини недостатності в рівнях показників, а також надати відповідні рекомендації для оптимізації показників опублікованої звітності, тобто своєчасно провести внутрішній аналіз фінансового стану, що дозволяє регулювати формування думки внутрішніх аналітиків завдяки інформації, яка забезпечує привабливість підприємства для інвесторів і кредиторів [10].

За своїм складом інформація, яка акумулюється на підприємстві, дуже різноманітна. Аналіз фінансового стану ж базується на визначеній інформаційній системі. Найбільш повна інформаційна система підприємства, яка фіксує практично всі господарські операції – система бухгалтерського обліку.

Аналіз фінансового стану, який ґрунтується на даних тільки бухгалтерської звітності, є зовнішнім. Цей аналіз не дозволяє розкрити всіх секретів успіху або невдач в діяльності підприємства.

За результатами дослідження даних, які містяться в бухгалтерській звітності, можна зробити лише попередні висновки про фінансовий стан підприємства. Можна побачити лише основні тенденції зміни фінансового стану, але не пояснити їх. Для виявлення причин, які привели підприємство до відповідного рівня його фінансового стану, і факторів, які сприяють його поліпшенню, необхідно продовження аналізу.

Найбільш повним джерелом інформації для аналізу фінансового стану є внутрішні (робочі) бухгалтерські документи – дані первинного, аналітичного і синтетичного обліку та головна книга. Ці джерела інформації дозволяють виявити внутрішні тенденції показників звітності, наприклад, дані про стан розрахунків по кожному господарському договору для поглибленого дослідження дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства з його партнерами по господарській діяльності.

Як стверджує М.Я. Коробов [11], фінансовий стан підприємства характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої, комерційної та інших видів діяльності, доцільністю та ефективністю їх розміщення і використання у фінансових взаємовідносинах з іншими суб'єктами господарської діяльності, платоспроможністю і фінансовою стійкістю.

Згідно з думкою І.Б. Олексів та Р.В. Фещур [4], фінансовий стан підприємства характеризує його фінансову конкурентоспроможність, тобто його ліквідність, платоспроможність, використання фінансових ресурсів та капіталу, можливість фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування своєї діяльності, можливість у належні терміни сплачувати свої зобов'язання перед державою та іншими господарюючими суб'єктами. Рух будь-яких товарно-матеріальних цінностей, трудових і матеріальних ресурсів супроводжується створенням та витрачанням грошових засобів.

Тому не можна проводити виробничої, господарської та фінансової діяльності на підприємстві, не визначивши його майнового стану і факторів, що впливають на цей стан, не зіставивши прибутки й витрати з метою забезпечення перевищення перших над другими.

Зовнішніх партнерів підприємства (контрагентів, інвесторів, фіскальних органів) цікавить потенційна можливість підприємства своєчасно і в повному обсязі розраховуватись за своїми боргами [3].

Оцінку ліквідності підприємства можна проводити двома прийомами:

1. Розрахунок фінансових коефіцієнтів ліквідності.
2. Аналіз ліквідності балансу.

Завданням оцінки ліквідності балансу і основною ознакою ліквідності є визначення величини покриття зобов'язань підприємства його активами, термін переведення яких в грошову форму (ліквідність) відповідає терміну погашення зобов'язань (терміновості повернення).

Для визначення ліквідності балансу потрібно співставити підсумки даних груп по активу і пасиву. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконується умова: $A_1 \geq P_1$; $A_2 \geq P_2$; $A_3 \geq P_3$; $A_4 \leq P_4$.

Існує декілька ступенів ліквідності. *Недостатня ліквідність*, як правило, означає, що підприємство не може скористатися вигідними комерційними можливостями, що виникають. На цьому рівні недостатня ліквідність означає, що немає свободи вибору, і це обмежує свободу дій керівництва.

Більш значна нестача ліквідності свідчить про те, що підприємство не може оплатити свої поточні борги та зобов'язання. Це може призвести до інтенсивного продажу довгострокових вкладень та активів, а в найгіршому випадку – до неплатоспроможності та банкрутства.

Для власників підприємства недостатня ліквідність може означати зменшення прибутковості, втрату контролю та часткову або повну втрату вкладень капіталу. У випадку, коли власники несуть необмежену відповідальність, їх збитки можуть навіть перевищити початкові вкладення.

Для кредиторів недостатня ліквідність боржника може свідчити про затримку у сплаті процентів та основної суми боргу. Поточний стан ліквідності підприємства може також вплинути на відносини з покупцями (клієнтами) та постачальниками товарів та послуг. Такі зміни можуть призвести до неспроможності підприємства виконати умови контрактів та призвести до втрати зв'язків з постачальниками [1].

Ось чому внутрішні та зовнішні користувачі надають ліквідності таке важливе значення.

Проаналізуємо ліквідність балансу Уладово-Люлинецької ДСС ІБК і ЦБ НААН України в таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз ліквідності балансу, тис. грн. *

Актив	На поч. звітного періоду	На кінець звітного періоду	Пасив	На поч. звітного періоду	На кінець звітного періоду	Платіжний надлишок або нестача	
						на поч. періоду	на кінець періоду
Найбільш ліквідні активи	82	32	Негайні пасиви	215	230	- 133	- 198
Активи, що швидко реалізуються	2489	647	Короткострокові пасиви	8010	5049	- 5521	- 4402
Активи, що реалізуються повністю	9572	11356	Довгострокові пасиви	-	-	9572	11356
Активи, що важко реалізуються	22086	21874	Постійні пасиви	26004	28630	- 3918	- 6756
Баланс	34229	33909	Баланс	34229	33909	-	-

* Джерело: сформовано на основі даних фінансової звітності Уладово-Люлинецької ДСС ІБК і ЦБ НААН України за 2014-2015 рр.

Аналіз ліквідності балансу дослідно-селекційної станції за 2014-2015 рр. показав, що впродовж усього періоду баланс підприємства в цілому є частково ліквідним, а саме:

– $A1 < P1$, що свідчить про те, що протягом двох років дослідна станція не має достатньої кількості найбільш ліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань, тобто ліквідність балансу не є абсолютною;

– $A2 < P2$ – активи, що швидко реалізуються не перевищують короткострокових зобов'язань. Це означає, що підприємство не може розраховуватися з кредиторами після отримання грошових коштів від реалізації своєї продукції;

– $A3 > P3$ у 2015 році, що було зумовлено відсутністю довгострокових зобов'язань та доходів майбутніх періодів. Це означає, що ДСС повністю покрило довгострокові зобов'язання, що позитивно позначилося на платоспроможності підприємства;

– $A4 > P4$ – ДСС має достатньо власного капіталу, який скеровується на формування оборотних активів. Сума перевищення власного капіталу над необоротними активами була спрямована на покриття приросту оборотних активів, що є безумовним критерієм платоспроможності дослідної станції.

Таким чином, аналіз ліквідності балансу ДСС якраз дозволяє виявити найважливіші аспекти і слабкі позиції в діяльності господарства та показує, за якими напрямками потрібно проводити таку роботу, аби домогтись поліпшення фінансового стану підприємства.

Більш простим способом оцінки ліквідності балансу є розрахунок фінансових коефіцієнтів.

Більшість авторів опублікованих праць притримуються практично однакових поглядів щодо показників, які характеризують рівень ліквідності. Коефіцієнти ліквідності, на думку Г.В. Савицької [10] та Ю.М. Тютюнника [8], є індикаторами фінансового стану підприємства.

Ми поділяємо точку зору вчених-економістів про склад показників, які характеризують ліквідність підприємства, однак вважаємо, що підхід до аналізу цього напрямку фінансового стану підприємства повинен бути дещо іншим.

Зокрема, загальний коефіцієнт ліквідності дає узагальнюючу оцінку, показники абсолютної і швидкої ліквідності – інформують про потенційну можливість підприємства розрахуватися зі своїми кредиторами. Значення коефіцієнтів ліквідності, що вважаються нормативно допустимими, сильно варіюються в залежності від галузевої специфіки підприємства.

Ліквідність активів визначається не стільки через передумови їх гіпотетичного «розпродажу», скільки через передумови діяльності, яка буде продовжуватись (одна із основних передумов міжнародних стандартів бухгалтерського обліку), тобто в контексті загального кругообігу капіталу підприємства [2].

Представимо розрахунки даних показників у таблиці 2.

Таблиця 2

Аналіз ліквідності Уладово-Люлинецької ДСС ІБК і ЦБ НААН України*

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Відхилення, (+,-)
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0176	0,0099	0,0061	- 0,0115
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,4928	0,3126	0,1286	- 0,3642
3. Загальний коефіцієнт ліквідності	1,9019	1,4763	2,2798	0,3779

* Джерело: сформовано на основі даних фінансової звітності Уладово-Люлинецької ДСС ІБК і ЦБ НААН України за 2013-2015 рр.

Дані таблиці свідчать, що протягом досліджуваного періоду ліквідність підприємства збільшилась щодо загального коефіцієнта ліквідності, інші показники ліквідності навпаки – мають динаміку зменшення.

Зокрема, збільшення загального коефіцієнта ліквідності порівняно із 2013 роком на 0,3779 пунктів свідчить, що ДСС своєчасно повертає свої борги. Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності знаходиться в межах норми – від нуля до одиниці

і протягом досліджуваного періоду зменшується на 0,0115 пунктів, що характеризує ту частину власних оборотних коштів, які перебувають у формі грошових коштів, що мають абсолютну ліквідність.

Зовнішній користувач буде задоволений одержаними в результаті такого аналізу висновками. Що ж стосується внутрішніх користувачів – їх метою є виявлення резервів підвищення ліквідності. Для цього аналітики проводять розрахунок впливу факторів на зміну загального коефіцієнта ліквідності.

Таблиця 3

Фактори, що впливають на зміну ліквідності Уладово-Люлинецької ДСС ІБК і ЦБ НААН України *

Фактори, що впливають на збільшення ліквідності	Фактори, що впливають на зменшення ліквідності
– одержання довгострокового кредиту	– погашення довгострокових позик
– інвестування капіталу	– грошові виплати
– прибутки	– збитки
– амортизаційні відрахування	– податки на дохід від оцінки активів
– скорочення дебіторської заборгованості	– інвестиції в основні засоби
– повернення наданих позик	– погашення короткострокових кредитів
– продаж необоротних активів	– використання резервних фондів

* Джерело: сформовано авторами на основі [6]

Сам по собі аналіз ліквідності цікавий для внутрішніх користувачів, особливо в умовах непублічності форми № 4 «Звіт про рух грошових коштів». Зовнішні користувачі за даними опублікованої звітності не можуть оцінити реальну можливість підприємства сплачувати свої борги. В результаті вони вимушені задовольнятися аналізом ліквідності підприємства.

Рівень ліквідності визначається шляхом співставлення розрахованих коефіцієнтів з їх нормативними значеннями.

Звіт про рух грошових коштів ділить грошові надходження і витрачання від різних видів діяльності на потоки [12]:

- грошовий потік від операційної діяльності;
- грошовий потік від інвестиційної діяльності;
- грошовий потік від фінансової діяльності.

Таке групування дуже корисне для аналізу платоспроможності підприємства, оскільки дозволяє відобразити вплив кожного із перерахованих напрямків діяльності підприємства на загальну платоспроможність, виявити фінансовий результат від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Загальна дія всіх трьох сальдо визначає загальну зміну грошових коштів за період:

$$C_{г.п.} = GK_{к.п.} - GK_{п.п.}, \quad (1)$$

де $C_{г.п.}$ – сальдо грошового потоку; $GK_{к.п.}$ – залишок грошових коштів на кінець періоду; $GK_{п.п.}$ – залишок грошових коштів на початок досліджуваного періоду [7].

Розрив у часі надходження грошових коштів вважається позитивним (негативним), якщо виручка від продажу продукції надходить після (до) її виробництва.

Розрив у часі витрачання грошових коштів вважається позитивним (негативним), якщо споживання продукції або послуги у виробництві здійснюється після (до) її оплати.

Таким чином, для аналізу платоспроможності при розрахунку сальдо грошових потоків від кожного виду діяльності потрібно за базу розрахунку використовувати касовий метод.

Показники, розраховані на основі балансу підприємства, є статичними показниками, оскільки для їх розрахунку використовуються дані фінансової звітності за певний проміжок часу. Значення показників звітності за певний проміжок часу можуть бути або дуже великими, або дуже малими, і в цьому випадку розраховані коефіцієнти не будуть відображати реальну здатність підприємства розрахуватися за своїми боргами. Розрахунок показників з використанням грошових потоків дозволить загладити статичність розглянутих вище показників та проаналізувати реальну платоспроможність підприємства.

Для узагальнюючої оцінки платоспроможності при проведенні аналізу фінансового стану доцільно використовувати коефіцієнт загальної платоспроможності, який розраховують за формулою:

$$K_{з.п.} = \frac{ЗНГК}{ЗВГК + КЗ_{п.с.}}, \quad (2)$$

де $K_{з.п.}$ – коефіцієнт загальної платоспроможності; ЗНГК – загальне надходження грошових коштів; ЗВГК – загальне витрачання грошових коштів; $КЗ_{п.с.}$ – прострочена кредиторська заборгованість.

Запропонований нами коефіцієнт загальної платоспроможності найкраще показує реальну здатність підприємства розрахуватися за своїми боргами. Даний показник характеризує достатність грошових коштів, які підприємство одержує в результаті господарської діяльності для покриття затрат, що виникають в процесі діяльності: на повернення капіталу, інвестицій у виробничі запаси і т.д.

Прострочена кредиторська заборгованість представляє собою потенційну статтю витрат, яка не була погашена своєчасно з якихось причин. Сума цієї заборгованості повинна бути додана до загального витрачання грошових коштів. Значення показника дозволяє зробити висновок про причини такої несплати. Підприємство може бути цілком платоспроможне, але притримуватись певної політики щодо кредиторів, а може в результаті розрахунків виявитись, що доходів на оплату всієї кредиторської заборгованості не вистачило, що свідчить про неплатоспроможність такого підприємства.

При визначенні нормативного значення коефіцієнта загальної платоспроможності потрібно виходити з двох передумов:

1. Якщо залишок грошових коштів на момент розрахунку відповідає нормативу, розробленому для підприємства, то нормативне значення коефіцієнта загальної платоспроможності повинно бути не менше одиниці.

2. Якщо залишок грошових коштів на момент розрахунку не відповідає нормативу, то нормативне значення коефіцієнта розраховується за формулою:

$$K_{п.з.норм} = \frac{ЗНГК - (ГК_{к.п.факт.} - GK_{к.п.норм})}{ЗВГК + КЗ_{п.с.}} \quad (3)$$

За відповідними критеріями може бути встановлено ступінь стійкості збалансованості потоків грошових коштів за досліджуваний період часу. З цією метою нами сформульовано правило стійкої збалансованості потоків грошових коштів:

$$T_{P.ЗНГК} \geq T_{P.ЗВГК} \geq 100\% \quad (4)$$

Його суть полягає в тому, що при нормативному значенні грошових коштів на підприємстві темп зростання загального надходження грошових коштів за досліджуваний період повинен бути не меншим за темп зростання загального витрачання грошових коштів. Він, в свою чергу, повинен бути не меншим 100% за умови, що підприємство не скорочує обсяг своєї господарської діяльності.

Якщо не виконується перша нерівність, то це свідчить про незбалансованість потоків грошових коштів.

Якщо не виконується друга нерівність, то це свідчить про стагнацію (застій) в діяльності підприємства.

Враховуючи вплив різних економічних процесів, доцільно при аналізі даної нерівності використовувати підсумки за рік і більше.

Зокрема, Уладово-Люлинецька ДСС ІБК і ЦБ НААН України за 2015 рік має таке співвідношення:

$$140,8\% < 162,5\% > 100\%.$$

Отже, дослідно-селекційна станція за 2015 рік мала незбалансованість грошових потоків.

На завершальному етапі аналізу здійснюється вибір заходів з прискорення/уповільнення потоку грошових коштів. «Прогалини», які виникають в надходженні/витрачання грошових коштів потрібно поповнювати в залежності від причин цих «прогалин»; фінансової політики підприємства; можливостей і ефективності використання тих чи інших важелів дії на потоки в момент утворення такої необхідності.

Розроблена методика аналізу платоспроможності дозволяє:

- контролювати достатність грошових коштів для своєчасної оплати зобов'язань і здійснення інших поточних витрат;
- зробити висновок про здатність підприємства генерувати грошові кошти, необхідні для здійснення платежів;
- здійснювати оперативні заходи по стабілізації платоспроможності;
- оцінювати можливості довгострокових інвестицій; більш обґрунтовано підходити до розробки політики розподілу прибутку.

Слід зазначити, що зовнішні користувачі фінансової звітності на даний час не мають достатньої інформаційної бази для розширеного аналізу платоспроможності підприємства. Однак, вони можуть провести прямий (непрямий) аналіз грошових потоків і зробити відповідні висновки про реальну платоспроможність підприємства оплачувати свої витрати.

Висновки. Платоспроможність підприємства виявляється в збалансованості потоків грошових коштів в кожний момент часу.

Основною метою аналізу платоспроможності підприємства є виявлення рівня збалансованості надходжень і витрачання грошових коштів за обсягом і в часі.

Аналіз платоспроможності внутрішніми користувачами проводиться в певній послідовності. В першу чергу, розраховуються і аналізуються загальний показник платоспроможності і часткові показники.

На другому етапі здійснюється аналіз потоків грошових коштів за видами діяльності.

На третьому етапі досліджуються негрошові потоки і визначається ступінь їх дії на показники потоків грошових коштів.

Четвертий етап аналізу платоспроможності – вибір заходів з прискорення/уповільнення потоку грошових коштів.

Зовнішні користувачі фінансової звітності можуть використовувати для аналізу тільки прямий (непрямий) аналіз грошових потоків через відсутність інформації.

При оцінці фінансового стану обов'язковим є порівняння фактичного рівня показників з нормативними значеннями.

Вдосконаливши елементи методики аналізу фінансового стану підприємства, їх можна внести в саму методику аналізу фінансового стану підприємства відповідно до вимог внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Аналіз фінансового стану внутрішніх користувачів представляє собою процес дослідження економічної інформації з метою встановлення запланованого надходження грошових коштів, раціонального використання коштів на виробничі потреби, розміщення власних і залучених засобів таким чином, щоб забезпечити безперебійне функціонування підприємства, прискорити оборотність засобів, максимізувати ефективність використання майна, виключити банкрутство.

Запропонована методика аналізу фінансового стану підприємства для внутрішніх користувачів має ряд переваг, які дозволяють:

- чітко окреслити область аналізу, необхідну і достатню для оцінки фінансового стану дослідної станції;
- достовірно і повно оцінити фінансовий стан на основі порівняння показників ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості і ефективності використання майна з їх нормативними значеннями;
- оцінити реальну платоспроможність підприємства на основі збалансованості доходів і витрат підприємства;
- розрахувати реальні доходи від мобілізації резервів покращення фінансового стану підприємства.

Методика аналізу фінансового стану для зовнішніх користувачів має ряд принципових відмінностей від методики, призначеної для внутрішніх користувачів, по меті, об'єктах, методах дослідження і нормативах, що використовуються. Для зовнішніх користувачів головними завданнями для інвесторів і кредиторів є оцінка інвестиційної привабливості підприємства, для фіскальних органів з фінансового оздоровлення, підприємців – оцінка потенційних і реальних ознак банкрутства підприємства.

Запропонована методика дозволяє оцінити можливість і умови взаємовідносин з досліджуванним підприємством. За цією методикою можна визначити:

- узагальнену оцінку фінансового стану підприємства за даними опублікованої звітності (особливо актуальна для оцінки фінансового стану значної кількості контрагентів);
- виявити причини змін фінансового стану підприємства першого і другого порядку і визначити розмір впливу відповідних факторів;
- оцінити реальну можливість підприємства розрахуватися за своїми боргами;
- використати рекомендовану систему нормативних значень показників фінансового стану як базу для порівняння і оцінки фінансового стану досліджуваного підприємства.

У подальшому поглибленого дослідження вимагають часткові показники для більш деталізованої оцінки фінансового стану підприємства за напрямками аналізу і зміни цього стану за рахунок дії відповідних факторів.

Список використаних джерел

1. Білик М.Д. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицький . – К.: КНЕУ, 2005 . – 592 с.
2. Мулик Т.О. Методичні аспекти аналізу фінансового стану [Електронний ресурс]/ Т.О.Мулик, В.М. Скрипник// Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Режим доступу : <http://intkonf.org/ken-mulik-t-o-skrupnik-vm-metodichni-aspekti-analizu-finansovogo-stanu>.
3. Материнська О.А. Аналіз фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / О.А. Материнська, І.С. Слободянюк // Матеріали конференції – Режим доступу : http://rusnauka.com/6_PNI_2011/Economics/10_80048.doc.htm.
4. Олексів І.Б. Проблеми аналізу та оцінки фінансового стану підприємства [Електронний ресурс]/ І.Б.Олексів, Р.В. Фещур // Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/8496/1/51.pdf>.
5. Подольська В.О. Фінансовий аналіз : навч. посібник / В.О. Подольська, О.В. Яріш . – К.: ЦНЛ, 2007. – 488 с.
6. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник / Ю.С. Цал-Цалко, Ю.Ю. Мороз, Л. А. Суліменко; Житомир. нац. агрокол. ун-т. – 5-те вид., доповн. – Житомир : Рута, 2012. – 608 с.
7. Шурик М.В. та ін. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / М.В. Шурик, П.Ю. Буряк, М.П. Гарасим. –К.: «Хай-Тек Прес», 2010 . 376 с.
8. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: [навчальний посібник] ; частина I / Ю.М. Тютюнник ; 2-ге вид., перероб. і доп. – Полтава : РВВ ПДАА, 2014. – 358 с.
9. Мних Є.В. Фінансовий аналіз : підручник / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.
10. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб.– 2 – ге вид., випр. і доповн. – К.: Знання, 2005. – 662 с.
11. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз підприємств: навч. посіб. / М.Я. Коробов . – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 378 с.
12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 19. – С. 97-103.

Список використаних джерел у транслітерації / References

1. Bilyk M.D. ta in. Finansovyi analiz: navch. posib. / M.D. Bilyk, O.V. Pavlovska, N.M. Prytuliak, N.Iu. Nevmerzhytskyi . – К.: KNEU, 2005 . – 592 s.
2. Mulyk T.O., Skrupnyk V.M. Metodichni aspekty analizu finansovoho stanu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://intkonf.org/ken-mulik-t-o-skrupnik-vm-metodichni-aspekti-analizu-finansovogo-stanu>.
3. Materynska O.A., Slobodianuk I.S. Analiz finansovoho stanu pidpriemstva [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://rusnauka.com/6_PNI_2011/Economics/10_80048.doc.htm.
4. Oleksiv I.B., Feshchur R.V. Problemy analizu ta otsinky finansovoho stanu pidpriemstva [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/8496/1/51.pdf>.

5. Podolska V.O. Finansovyi analiz : navch. posibnyk / V.O. Podolska, O.V. Yarish . – K.: TsNL, 2007. – 488 s.
6. Tsal-Tsalko Yu.S. Finansovyi analiz: pidruchnyk / Yu.S. Tsal-Tsalko, Yu.Iu. Moroz, L. A. Sulimenko; Zhytomyr. nats. ahroekol. un-t. – 5-te vyd., dopovn. – Zhytomyr : Ruta, 2012. – 608 c.
7. Shchuryk M.V. ta in. Finansovyi analiz: navch. posib. / M.V. Shchuryk, P.Iu. Buriak, M.P. Harasym. –K.: «Khai-Tek Pres», 2010 . 376 s.
8. Tiutiunyk Yu.M. Finansovyi analiz: [navchalnyi posibnyk] ; chastyna I / Yu.M. Tiutiunyk ; 2-he vyd., pererob. i dop. – Poltava : RVV PDAA, 2014. – 358 s.
9. Mnykh Ye.V. Finansovyi analiz : pidruchnyk / Ye.V. Mnykh, N.S. Barabash. – K. : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2014. – 536 s.
10. Savytska H.V. Ekonomichnyi analiz diialnosti pidpriemstva: navch. posib. . – 2 – he vyd., vypr. i dopovn. – K.: Znannia, 2005. – 662 s.
11. Korobov M.Ia. Finansovo-ekonomichnyi analiz pidpriemstv: navch. posib. / M.Ia. Korobov . – K.: T-vo «Znannia», KOO, 2000. – 378 s.
12. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 1 «Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti»: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 07.02.2013 r. №73 // Ofitsiyni visnyk Ukrainy. – 2013. – № 19. – S. 97-103.

ANNOTATION

METHODOLOGY OF ANALYSIS OF FINANCIAL CONDITION OF THE ENTERPRISE ACCORDING TO THE REQUIREMENTS OF INTERNAL AND EXTERNAL USERS

MAZUR Victor,
*Candidate of Agricultural Sciences,
 Associate Professor, Vice President of the
 Ukrainian Research and Training Consortium, Rector*

TOMCHUK Olena
*Candidate of Economic Sciences,
 Associate Professor of the Analysis and Statistics Department,
 Vinnytsia National Agrarian University
 (Vinnytsia),*

BRANITSKY Yuriy,
*Director of Uladovo-Liulynetska
 Research Breeding Station of the
 Institute of Bioenergy Crops and
 Sugar Beets of NAAS of Ukraine
 (Uladivske)*

The article examines the structure of the internal and external users of analysis of the enterprise's financial condition, sets the aim and objectives of analysis of the financial condition concerning different users, outlines characteristics of the financial condition of the enterprise, methods of assessing the enterprise liquidity, degrees of liquidity. Liquidity

of the balance and liquidity of Uladovo-Liulynetska Research Breeding Station of the Institute of Bioenergy Crops and Sugar Beets of NAAS of Ukraine are analyzed; the factors of influence on the change of liquidity are established.

It is suggested to use total solvency ratio that best shows real enterprise's ability to pay its debts when analyzing financial condition of the enterprise for a generalized assessment of the solvency.

The principle of stable cash flow balance of revenues and expenditures of the enterprise's funds is formulated. Differences in methodologies of analysis of financial condition of the enterprise for internal and external users are established.

Keywords: external users, internal users, liquidity, solvency, cash flow, financial condition.

Tabl. 3. Lit. 12.

**АННОТАЦИЯ
МЕТОДИКА АНАЛИЗА ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ
СООТВЕТСТВЕННО ТРЕБОВАНИЯМ ВНУТРЕННИХ И ВНЕШНИХ
ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ**

МАЗУР Виктор Анатолиевич,
кандидат сельскохозяйственных наук,
доцент, вице-президент
НУПК «Всеукраинский
научно-учебный консорциум», ректор

ТОМЧУК Елена Феликсовна
кандидат экономических наук,
доцент кафедры анализа и статистики,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница),

БРАНИЦКИЙ Юрий Юриевич
директор Уладово-Люлинецкой
исследовательско-селекционной станции
ИБК и СС НААН Украины
(с. Уладовское)

В статье рассмотрено состав внутренних и внешних пользователей анализа финансового состояния предприятия, определено цель и задания анализа финансового состояния относительно разных пользователей, дана характеристика анализа финансового состояния предприятия, способы оценки ликвидности предприятия, степени ликвидности. Проанализирована ликвидность баланса и ликвидность Уладово-Люлинецкой ИСС ИБК и ЦСС НААН Украины, определены факторы влияния на изменение ликвидности.

Предложено для обобщающей оценки платежеспособности при проведении анализа финансового состояния использовать коэффициент общей платежеспособности, который наилучшим образом показывает реальную способность предприятия рассчитываться по своим долгам.

Сформулировано правило стойкой сбалансированности потоков денежных средств между поступлением и использованием денежных средств предприятия. Установлено отличие методики анализа финансового состояния предприятия для внутренних и внешних пользователей.

Ключевые слова: внешние пользователи, внутренние пользователи, ликвидность, платежеспособность, денежные потоки, финансовое состояние.

Табл. 3. Лит. 12.

Інформація про авторів

МАЗУР Віктор Анатолійович – кандидат сільськогосподарських наук, доцент, віце-президент ННБК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум», ректор Вінницького національного аграрного університету (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: rector@vsau.org).

ТОМЧУК Олена Феліксівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри аналізу та статистики, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 13, e-mail: olenatomchuk@rambler.ru).

БРАНИЦЬКИЙ Юрій Юрійович – директор Уладово-Люлинецької дослідно-селекційної станції ІБК і ЦБ НААН України (22422, с. Уладівське, Калинівський район, вул. Радянська, 14, e-mail:).

MAZUR Victor – Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor, Vice-President of the Ukrainian Research and Training Consortium, Rector of Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, Soniachna Str. 3, e-mail: rector@vsau.org).

TOMCHUK Olena – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Analysis and Statistics Department, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 13, Soniachna str., e-mail: olenatomchuk@rambler.ru).

BRANITSKY Yuriy – Director of Uladovo-Liulynetska Research Breeding Station of the Institute of Bioenergy Crops and Sugar Beets of NAAS of Ukraine (22422 Kaynivsky region, village Uladivske, 14 Radianska Str.).

МАЗУР Віктор Анатолієвич – кандидат сільськогосподарських наук, доцент, віце-президент НУПК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум», ректор Вінницького національного аграрного університету (21008, г. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: rector@vsau.org).

ТОМЧУК Елена Феліксівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри аналізу та статистики (21008, г. Вінниця, вул. Сонячна, 13, e-mail: olenatomchuk@rambler.ru).

БРАНИЦЬКИЙ Юрій Юрієвич – директор Уладово-Люлинецької дослідно-селекційної станції ІБК і СС НААН України (22422, с. Уладівське, Калинівський район, вул. Радянська, 14).

